

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

Resim Anasanat Dalı

**GÖRSEL ÇÖZÜMLEMELER: ANTROPOSEN ÇAĞINDA
DOĞA İNSAN İLİŞKİSİ**

Beyzanur DOĞAN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Resim Anasanat Dalı

GÖRSEL ÇÖZÜMLEMELER: ANTROPOSEN ÇAĞINDA
DOĞA İNSAN İLİŞKİSİ

Beyzanur DOĞAN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

GÖRSEL ÇÖZÜMLELER: ANTROPOSEN ÇAĞINDA DOĞA İNSAN İLİŞKİSİ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi ASLI IŞIKSAL

Yazar: Beyzanur DOĞAN

ÖZ

Doğa ve insan kavramları felsefe, bilim gibi birçok farklı alanlarda incelenmiştir. Ayrıca doğa ve insan arasındaki bağ eski çağlardan günümüze kadar gelmektedir. İnsan bilinen ilk tarihten itibaren yaşamını doğa içerisinde sürdürmeye çalışmıştır. Yaşadığı çevreyi tanıdıkça da doğada üstünlük kurabileceğini düşünerek bulunduğu yeri kendine göre değiştirmiştir. İnsan gelişmeye devam ettikçe doğayı değiştirmeye de devam etmiştir. Doğanın bu denli bozulması da günümüzde insan çağı olarak bilinen Antroposen çağına girdiğimizin bir kanıtı olarak kabul edilmektedir. Antroposen çağı, insanoğlunun gelişmesi ile dünyaya olan etkisinin en üst seviyeye çıktığı, yeni bir jeolojik çağdır. İnsanların doğaya bu denli karışmaları ise sanat alanında da kendini göstermektedir. Tezin genelinde insanın doğa üzerinde oluşturduğu tahribattan ve onun sanata yansımalarından bahsedilmiştir.

Doğanın insan ile arasındaki ilişkisi mağara resimlerinden bugüne kadar pek çok sanat alanında sanatçıların ilgi odağı olmuştur. Doğa içerisinde yaşamını sürdürmeye çalışan bir başka canlı türü olan hayvanlara da sanat alanında çokça yer verilmiştir. Özellikle hayvanların nesillerinin tükenmesi geri dönüşümü olmayan bir felaket olarak düşünülmektedir.

Bu tezin amacı hayvan ve insan figürlerini resmederek; Antroposen çağında artan doğa tahribatı konusunu görsel olarak çözümlemektir. Doğanın kendi düzeninin dış faktörlerle bozulması üzerinde durulmuştur. İnsan olan ve insan olmayan arasındaki bağ hakkında bilim, sanat alanından ve onlara yardımcı alanlardan araştırmalar yapılmıştır. Araştırmalar doğrultusunda kelebek etkisi, Yedinci Kıta gibi kavramlarla doğa tahribatının görülmeyen ya da dikkat edilmeyen tarafların ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Doğa, insan, hayvan, Antroposen, doğa tahribatı, sanat

VISUAL ANALYSIS: NATURE HUMAN RELATIONSHIP IN THE ANTHROPOCENE AGE

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi ASLI IŞIKSAL

Author: Beyzanur DOĞAN

ABSTRACT

The concepts of nature and human have been studied in many different fields such as philosophy and science. In addition, the bond between nature and human beings comes from ancient times to the present day. Man has tried to live in nature since the first known history. As he got to know the environment in which he lived, he thought that he could establish superiority in nature and changed his place according to himself. As man continued to evolve, he continued to change nature. Such degradation of nature is accepted as proof that we have entered the Anthropocene age, which is known as the human age today. The Anthropocene age is a new geological age in which the impact on the world reached the highest level with the development of human beings. This mixing of people with nature also shows itself in the field of art. Throughout the thesis, the destruction caused by man on nature and its reflection on art are mentioned.

The relationship between nature and man has been the focus of attention of artists in many fields of art, from cave paintings until today. Animals, another living species trying to survive in nature, have also been given a lot of space in the field of art. Extinction of animals, in particular, is considered an irreversible disaster.

The aim of this thesis is to visually analyze the increasing natural destruction in the Anthropocene age by depicting animal and human figures. It is emphasized that the nature's own order is disturbed by external factors. Research has been done on the link between human and non-human in the fields of science, art and auxiliary fields. In line with the researches, it is aimed to reveal the invisible or unnoticed aspects of the destruction of nature with concepts such as the butterfly effect and the seventh continent.

Keywords: Nature, Human, Animal, Anthropocene, Destruction of Nature, Art

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	iv
GÖRSEL DİZİNİ.....	vi
GİRİŞ.....	1
1.BÖLÜM: DOĞA VE İNSAN.....	3
1.1. Doğu Çöp Yaması.....	10
2. BÖLÜM: KELEBEK ETKİSİ.....	14
3.BÖLÜM: SANATTA İNSANIN ZAMANLA DEĞİŞTİRDİĞİ DOĞA.....	18
SONUÇ.....	44
KAYNAKLAR.....	45
ETİK BEYANI.....	47
YÜKSEK LİSANS TEZİ ORJİNALLİK RAPORU.....	48
MASTER’S THESIS OORIGINALITY REPORT.....	49
YAYINLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	50

GÖRSEL DİZİNİ

Görsel 1. Beyzanur Doğan. Flamingo serisi - 4. 2019. (Tuval Üzerine Karışık Teknik).....	3
Görsel 2. Beyzanur Doğan. Flamingolar. 2019. (Tuval Üzerine Karışık Teknik, 30x30 cm)....	5
Görsel 3. Beyzanur Doğan. Özgürlük. 2018. (Tuval Üzeri Karışık Teknik, 100x100 cm).....	6
Görsel 4. Beyzanur Doğan. Flamingo serisi- 2. 2019. (Tuval Üzerine Karışık Teknik, 100x100 cm).....	7
Görsel 5. Jeolojik Çağlar Tablosu.....	8
Görsel 6. Büyük Pasifik Çöp Alanı.....	11
Görsel 7. Fotoğraf: Sam Hobson/WWF-UK. Thame Nehri'nde sessiz bir kuğu plastik kirliliğin içinde kürek çekiyor.....	12
Görsel 8. Beyzanur Doğan. Tavus Kuşu. 2021. (Paspартu Üzerine Karışık Teknik, 7x9.5 cm).....	13
Görsel 9. Beyzanur Doğan. Kelebek etkisi. 2021. (Tuval Üzerine Kelebek Yerleştirme, 30x30 cm).....	14
Görsel 10. Beyzanur Doğan. Öteki. 2020. (Tuval üzerine karışık teknik, 90x90 cm).....	16
Görsel 11. Beyzanur Doğan. Flamingo serisi-10. 2020. (Tuval Üzeri Karışık Teknik, 80x100 cm).....	18
Görsel 12. Altamira Mağara Resmi – İspanya (MÖ. 15.000). Sanatçı bilinmiyor. Kaya üzerine pigment.....	19
Görsel 13. Pierre Auguste Renoir. Bahçesinde Resim Yapan Monet. 1873. (Tuval Üzerine Yağlı Boya).....	20
Görsel 14. Paul Cézanne. Mont Sainte-Victoire with Large Pine /Sainte-Victoire Dağı ve Büyük Çam Ağacı. 1887 (Tuval üzerine yağlı boya. 67x92 cm).....	21
Görsel 15. Paulo Grangeon. 1600 adet kâğıt hamuru pandası. 2008. Hong Kong.....	22
Görsel 16. Paulo Grangeon. 1600 adet kâğıt hamuru pandası. 2008. Hong Kong.....	23

Görsel 17. Beyzanur Doğan. Son Beyaz Gergedan. 2020. (Tuval üzerine karışık teknik, 70x100 cm).....	24
Görsel 18. Ozan Atalan. Monokrom. 2019. (Yerleştirme, beton, toprak, manda iskeleti 3x3x1m).....	25
Görsel 19. Beyzanur Doğan. Yaban Düşünceler. 2021. (Tuval üzerine karışık teknik, 50x70 cm).....	26
Görsel 20. Aytuğ Aykut. Medeniyet Fasikülleri. 2018-2020. (Eski kitap kapakları, kâğıt, doğal pigment boyalar ve mürekkep, 75x225 cm).....	29
Görsel 21. Aytuğ Aykut. Medeniyet Fasikülleri- 21. 2020. (Kitap cildine sıvanmış kâğıt üzerine mürekkep ve suluboya).....	30
Görsel 22. Elmas Deniz. Kayıp sular. 2019. (Üç boyutlu ahşap rölyef, 68 x 100 x 75 cm) Fotoğraf: Kayhan Kaygusuz.....	31
Görsel 23. Beyzanur Doğan. Sansür. 2020. (Video).....	32
Görsel 24. Soner Çakmak. Nereden Başlasam II/ VAHŞİ ALEGORİ-BAŞLANGIÇ. 2019 (Tuval Üzeri Yağlı Boya, 80x70 cm).....	33
Görsel 25. Soner Çakmak. Ekoloji Konferansı/VAHŞİ ALEGORİ-BAŞLANGIÇ. 2019 (Tuval Üzeri Yağlı Boya, 190x160 cm).....	34
Görsel 26. Christian Verginer. Hayatın içinde/ The life inside .2016 (İhlamur ağacı ve akrilik boya, 68 cm).....	35
Görsel 27. Christian Verginer. Çimen II. 2020 (Kireç, ahşap ve akrilik boya, 63 cm).....	36
Görsel 28. Beyzanur Doğan. Evcil Balık. 2021 (Tuval Üzeri Karışık Teknik, 30x30 cm).....	37
Görsel 29. Beyzanur Doğan. Salvage/Kurtarma. 2020. (Tuval Üzeri Karışık Teknik, 90x110 cm).....	38
Görsel 30. Beyzanur Doğan. Koi. 2020 (Tuval Üzeri Karışık Teknik, 100x120 cm).....	40
Görsel 31. Beyzanur Doğan. Penguen. 2021. (Tuval Üzerine Karışık Teknik, 40x40 cm)....	41
Görsel 32. Beyzanur Doğan. Tukan. 2021. (Tuval Üzerine Karışık Teknik, 30x30 cm).....	42

Görsel 33. Beyzanur Doğan. Sfenks. 2020. (Tuval Üzerine Karışık Teknik, 30x30 cm).....	40
Görsel 34. Beyzanur Doğan. Tüysüzler. 2021(Tuval Üzerine Karışık Teknik, 100x100 cm).	41
Görsel 35. Beyzanur Doğan. Son Deney. 2021. (Tuval Üzerine Karışık Teknik, 100x100 cm).....	42

GİRİŞ

İnsan var olduğu andan itibaren bulunduğu çevre ile yaşamını sürdüren bir canlıdır. Doğa ile yaşam mücadelesi içinde olan insan, zaman içerisinde doğayı semboller ile çözümlemiştir. Böylelikle insan, doğa üzerinde kendini ifade edebilmiştir. İlk başlarda doğaya adapte olmaya çalışan insan, zamanla yaşadığı ortamı tanıyarak kendini geliştirmiştir. Hayal kurabilme, alet yapabilme gibi özelliklerini keşfettikçe de kendini doğada yaşayan diğer canlılardan üstün olarak görmüştür. Günümüzde insanın bilgi seviyesi ve teknolojik çalışmaların artması, bulunduğumuz doğayı ve doğada yaşayan diğer canlıların yaşamını tehlikeye sokacak hatta yok edebilecek düzeye kadar ulaşmıştır.

İnsanla birlikte var olan ve insanın adeta yaşam gücüne dönüşen sanat, doğa ile her zaman yakın bir ilişki içerisinde olmuştur. İnsanoğlu, etkileşim içerisinde olduğu doğa üzerinde var olan canlı cansız bütün varlıkları önemli unsurlar olarak görmüştür ve zaman içerisinde doğa üzerinde izler bırakmaya başlamıştır. İlk çağlarda insanlar çevresinde gördüklerini, doğadaki maddeleri kullanarak yine doğa üzerine aktarmaya başlamışlardır. Geçmişte ilham kaynağı olan doğa, gün geçtikçe sanatçıların çalışmalarında daha eleştirel bir tavır ile yer almaktadır. Çünkü artık o gördüğümüz muhteşem doğa yok olmaya başlamıştır.

Tez süresince insanın zaman içerisinde değiştirdiği doğa, buna bağlı olarak oluşan kelebek etkisi ve Antroposen çağı gibi olgular incelenmiştir. Bu olguların ortaya çıkmasında ki en önemli etken insanın kendini diğer canlılardan üstün görmesidir. Küresel ısınmanın artması ile nesli tükenmekte olan hayvanların insanlarla olan ilişkisi incelenmiştir. Doğa tahribatının sanat alanlarına nasıl aktarıldığı araştırılmıştır. Bunun doğrultusunda da çalışmalar üretilmiştir.

Doğa tahribatının gözle görülür en açık örneklerinden biri, Yedinci Kıta adı verilen okyanus ortasında bulunan atık yığınıdır. Aynı zamanda insan çağı olarak adlandırılan Antroposen çağına girdiğimizin de bir kanıtı olarak görülmektedir. Pasifik okyanusunda bulunan atık yığını çeşitli aletler yardımıyla, bir yandan temizlenirken bir yandan da kirletilmeye devam edilmektedir.

Yedinci Kıta, insanlar tarafından Kelebek etkisinin sonuçlarından biri olarak düşünülmektedir. Kelebek etkisi, küçük bir olayın sonrasında büyük etkiler bırakmasına kullanılan bilimsel bir terimdir. Geçmişte doğaya zararlı olabilecek küçücük bir çöp, zaman geçtikçe birikip ortaya ada şeklinde çöp yığını meydana getirmektedir. Bu açıdan bakıldığında insanların denizlere ya da çevresine attıkları en ufak bir çöp kalıntısı hem hayvanların hem de insanların geleceği ile

oynamaktadır. İnsan atıklarından meydana gelen, plastik yığınının bulunması ekolojik sorunlar karşısında birçok sanatçı, bilim insanı ve çevreci insanın ortak bir çıkış noktası olmuştur. Bu bağlamda tez kapsamında doğa tahribatı, sanat, hayvan, Antroposen çağ ve insan kavramları irdelenmiştir. Bulunan bilgiler doğrultusunda görsel olarak çalışmalar üretilmiştir.

BÖLÜM 1: DOĞA VE İNSAN

Görsel 1. Beyzanur Doğan. Flamingo serisi- 4. 2019. (Tuval Üzerine Karışık Teknik, 100x100 cm)

Dünya, uzaydaki milyonlarca yıldız ve gezegenden biridir. Fakat diğer yıldızlardan önemli bir farkı bulunmaktadır. Dünyamız varoluşundan bu yana içinde mikroorganizmalardan başlayıp insana kadar gelen canlı türlerini kapsamaktadır. Kendiliğinden oluşan, insan türünün de parçası olduğu ve varlıkların tümünü içinde barındıran bu canlı dünya, doğa olarak adlandırılmaktadır. Kısaca canlıların en geniş yaşam alanına “doğa” denmektedir.

“Doğa” kelimesi sözlükte, insan etkisinin dışında kendi kendine sürekli değişim gösteren, gelişen canlı ve cansız varlıkların tümü olarak betimlenmektedir. Latince de doğa, “natura” olarak ifade edilmiş ve antik dönemlerde doğmak, ortaya çıkmak anlamında kullanılmıştır. H. Yeşil, “Doğa ve İnsan” adlı kitabında doğanın tanımını şu şekilde yapmıştır:

Dünyayı oluşturan temel öğeler; güneş, hava, su, toprak ve organik maddelerdir. Birinin olmaması tüm dünyanın değişime uğraması anlamına gelir. Doğa; sınıf, sınır, sistem tanımaz ve bu unsurlardaki küçük bir bozukluğun tamiri bir insan ömrüne sığmayan bir süreci kapsar. (Yeşil, 1996, s. 9)

Doğa; insanların müdahalesi dışında, kendi içinde sürekli gelişen ve değişen bir güçtür. Canlı ve cansız varlıkların hepsini içinde barındırmaktadır. İnsan ve doğa arasındaki etkileşim, insanın varoluşundan bu yana devam etmektedir. İlk başlarda insan doğayı gözlemleyerek şekillendirmiş ve kendine uygun hale getirmeye çalışmıştır. Doğaya ait ilk söylemler, milattan önce VI. yüzyılda, Yunan düşünürlerin doğa olgusunun ne olduğunu araştırmaları ve gözlemleri sonucu ortaya çıkmıştır. (Birand, 1964, s.15)

Yunan düşüncesinde doğa ve insan birbiriyle ilişkilidir ve insan kendini hep doğaya ait hissetmiştir. Doğa, akıl sahibidir ve bundan dolayı içinde belli bir düzen barındırmaktadır. Bir diğer açıdan doğa, durmadan değişen bir yapıya sahip olduğu için kendine has bir ruhu olduğu düşünülmüştür. (Collingwood, 1999, s.12). 14. yüzyılda Rönesans Dönemi ile bu düşüncelerden tamamen farklı bir yaklaşım benimsenmiştir. Yeni düşünceye göre doğa, akıl sahibi değildir ve akıl sahibi tarafından yönetilmektedir. Buradaki akıl sahibi olarak bahsedilen ise o zamanki baskın Hristiyan düşüncesinin etkisi ile Tanrı'dır. O zamanlardan günümüze gelinceye kadar doğa, insandan ayrı bir yapı olarak değerlendirilmeye başlanmıştır.

Doğada bulunan canlı veya cansız her varlık, kendine has kapasiteye sahiptir. Ayrıca her varlığın doğada kendi sorumlulukları vardır. Bu döngü ile birlikte bütün canlı varlıkların yaşaması için doğaya ihtiyacı vardır. Canlılar arasında doğa üzerinde en çok etkisi olan da insanlardır. Kendine has özellikleriyle insan, canlılar aleminde tektir. İnsan, yeryüzünde ilk ortaya çıktığı andan itibaren bilgi birikimi, teknik ve teknolojik merakı sayesinde günümüze ulaşmıştır. İnsan sahip olduğu akli, mantığı ve yorumlayabilme yeteneğinin var olduğu andan itibaren doğanın yapısını, doğanın işleyişini ve evreni merak etmiştir. Bu konular hakkında da yeterli bilgi sahibi olabilmek için devamlı araştırmalar yapmıştır.

İnsanın varoluşundan günümüze kadar olan serüveni aslında oldukça ilginçtir. İnsan, ilk varoluşundan bu yana her zaman doğa üzerinde müdahaleci bir konumda olmuştur. Doğa ile insan arasındaki ilişkide, kendisini doğanın üstünde gören insan, ona yaklaşımını her zaman mücadele ve müdahale kavramları çerçevesinde sınırlamıştır. Başlangıçta insanlar doğayı tanıırken çeşitli mücadeleler vermiştir. Ve doğa koşullarında yaşarken zaman zaman büyük zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Bu sıkıntı ve felaketlerin sonuçları ağır olsa da mücadele ederek neslini devam ettirebilmiştir. Fakat gün geçtikçe de bu mücadeleler yerini müdahalelere bırakmıştır. İnsanlar günümüze gelene kadar bilgi birikimi ve teknolojik düzeyini artırarak

yaşamı kolaylaştırmıştır. Müdahaleler sonucunda insan elinin değmediği yer azalmış ve ortaya yapay bir çevre çıkmıştır. İnsanın merkezde olmasının bir sonucu olarak doğa, doğal ve yapay olmak üzere iki başlık altında betimlenmektedir.

Doğal Çevre, insanın oluşumuna katkı sağlamadığı ancak hazır bulunduğu bir ortamdır. Aslında insan bu doğal çevrenin bir parçasıdır. Doğal çevrenin bileşenleri canlı ve cansız olarak iki gruba ayrılabilir. İnsan, bitki ve hayvan toplulukları, yaşamın gereklerini oluşturur. Hava, su, toprak ve yer kabuğunu oluşturan katmanlar ve canlıların hayatta kalması için gerekli olan yer altı kaynakları doğal çevrenin cansız unsurlarıdır. Doğal çevrenin temel özelliği, insanlar tarafından yaratılmamış olmasıdır. Ancak insanoğlunun doğal gelişim ve oluşum yollarını takip ederek oluşturduğu doğal ortam da bulunmaktadır. Örneğin ağaçlandırma faaliyetleri sonucu oluşan ormanlar, yeşil alanlar veya baraj gölleri ve göletler bu niteliktedir.

Görsel 2. Beyzanur Doğan. Flamingolar. 2019. (Tuval Üzerine Karışık Teknik, 30x30 cm)

Yapay Çevre ise insanın kendi bilgi ve kültürel birikimi temelinde doğal ortamında bulunduğu yer altı ve karasal zenginliklerin kullanılmasıyla yaratılan ortama denir. Ana özelliği tamamen insan

olmasıdır. İster kentsel ister kırsal, tüm yerleşim yerleri yapay ortamlardır. Yapay bir çevre, inşa edildiği toplumların bilgi, teknoloji ve sosyal değerlerini yansıtır. Bu nedenle ortak kültürel mirasın kaynağıdır. Yapay çevre, toplumsal ihtiyaçlara ve üretildiği dönemin sosyo-ekonomik sistemine göre şekillenir. Örneğin, anıtlar, gecekondular, mahalleleri, kır evleri, şehirleri süsleyen yollar, her biri ayrı ayrı yapay çevrenin bir parçasını oluşturur.

Görsel 3. Beyzanur Doğan. Özgürlük. 2018. (Tuval Üzeri Karışık Teknik, 100x100cm)

Yapay çevrenin hızlı gelişmesi nedeniyle, insanın etkisinin olmadığı yerler oldukça azalmıştır. Dünya artık tamamen insan yapımı olmaya başlamıştır. Asıl tartışma ise insanın yaşadığı çevre üzerindeki etkisinin kontrollü olup olmadığı ile ilgilidir. İnsan-çevre ilişkisinde insanlar varoluşundan bu yana yaşadıkları alanı tanımak ve hayatını devam ettirmek için toplayıcılık yapmıştır. Daha sonralarında insan, çevresindeki hayvanları avlayarak hem avcı hem de toplayıcı özelliği kazanmıştır. Zamanla coğrafyadan diğer coğrafyalara yayılan insanlar, avcılık

konusundaki uzmanlaşması ile karada, havada ve denizde avlanarak çevrelerindeki kaynakları çok daha iyi kullanmaya başlamışlardır.

18. yüzyılın sonlarına geldiğimizde ise Sanayi devriminin etkisiyle insan ve hayvan gücünü makinelerle değiştiren bir üretim tarzına geçilmiştir. Bu makineler kömür madenlerinde, tekstilde ve birçok alanda kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönem ile başlayan makineleşme sürecinin bir sonucu olarak yaşadığımız çağı etkileyen iklimsel sorunlar da bulunmaktadır. Giderek yaygınlaşan başta sanayi kuruluşları olmak üzere oluşan atıklar bir çevre sorunu olarak görülmeye başlanmıştır.

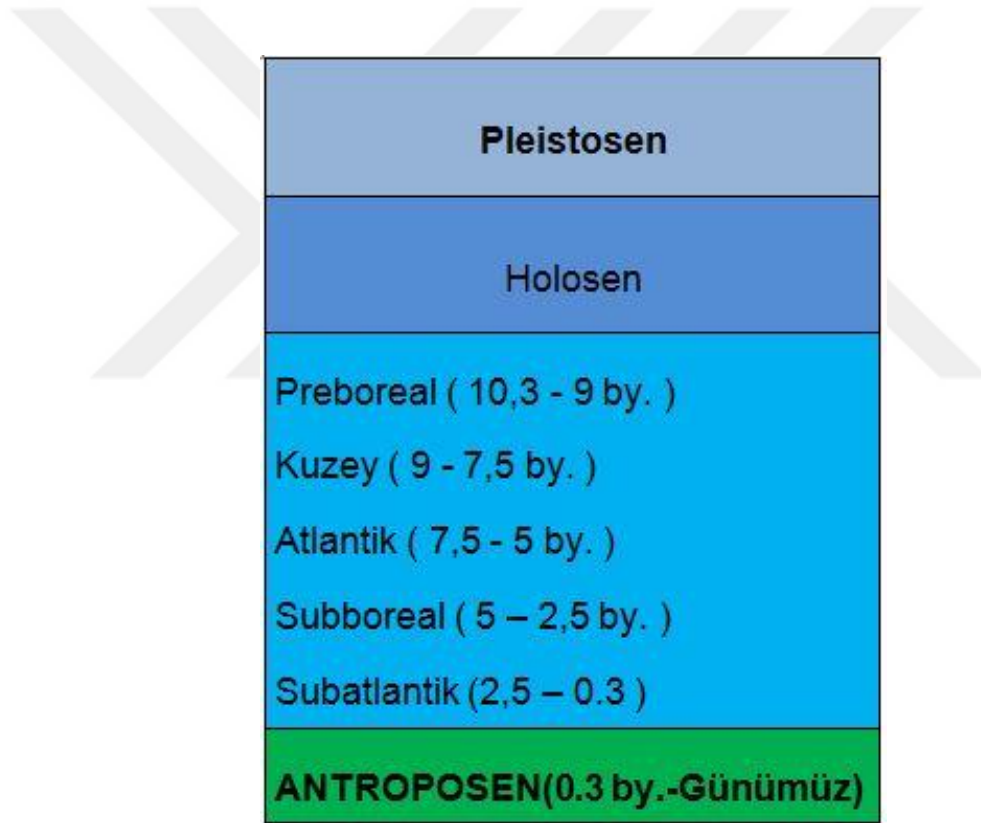
Görsel 4. Beyzanur Doğan. Flamingo serisi- 2. 2019. (Tuval Üzerine Karışık Teknik, 100x100 cm)

Küresel ısınmanın etkileri her geçen gün daha da artarak devam etmektedir. Şu anki küresel etkiler, doğrudan insan aktivitesi sonucu meydana gelen ve doğanın kendi gücünden kaynaklanan iklim değişimlerinden tamamen farklılaşmıştır. Gün geçtikçe sanayileşme ile nüfus artışı gibi nedenler yüzünden atmosfere fazla miktarda zararlı gazlar bırakılmaktadır. Bununla

birlikte atmosferde oluşan aşırı sera etkisi, yeryüzündeki sıcaklığın giderek artmasına neden olmaktadır.

Son dönemlerde başta teknolojik gelişmelerin, aşırı nüfus artışının ve yakıt tüketimiyle atmosferdeki sera gazları salınımı artmaktadır. Devamında oluşan ozon tabakasının incelmesi gibi nedenler de küresel ısınmanın sürekli artmasına etki etmektedir.

Küresel ısınma sonucunda dünyanın bir yanında sıcaklığın artması ile orman yangınları, çölleşme oluşurken diğer yandan aşırı yağışlardan sel felaketleri, erozyon gibi doğal afetler meydana gelmektedir. Bunlar insanların doğa üzerinde gereğinden fazla müdahaleci konuma geldiğini ve insan yaşamını tehlikeye sokacak düzeye ulaştığını göstermektedir.

Görsel 5. Jeolojik Çağlar Tablosu. <https://v.gd/2Wo7Lm>

Bu müdahaleci tavır, bilim insanlarına göre Holesen Çağında başlamıştır. Bu çağ, insanın küresel ölçekte belirleyici bir güce sahip biyolojik, kimyasal ve jeolojik bir aktör haline geldiği döneme denk gelmektedir. Ayrıca Holosen, insan türünün mevcut yerleşik hayata ve yazılı tarihe doğru geçiş yaptığı jeolojik çağlardan en önemlisidir. Ancak Holosen çağı insanın

merkezde olmasını başlattıysa da hemen ardından gelen Antroposen Çağına girişimiz bilim insanlarının beklediklerinden milyonlarca yıl önce gerçekleşmiştir. Çünkü artık jeolojik çağlar canlıları etkilememekte, insanlar hem jeolojiyi hem de ekolojiyi etkilemektedir. Ve insanlar sadece yaşadığı çevreyi değil tüm yeryüzünü geri dönülemez biçimde dönüştürmektedir. İşte bu sebeple insanın dünyaya olan etkisinin en üst düzeye çıktığı bu yeni çağa Antroposen adı verilmiştir.

Antroposen, Yunanca iki kelimenin birleşiminden oluşur. İnsan (anthropos) ve yeni (kainas) yani “son döneme ait” anlamına gelmektedir. Stoppani, "Antroposen Çağı" terimini, ilk kez insanların dünya ekolojisi üzerindeki artan etkisine atıfta bulunarak, 1873 yılında ortaya atmıştır. Öneri göz ardı edildi ve unutuldu. Ancak 1990'da Stoppani'nin ölümünden 99 yıl sonra Paul Crutzen, yeni bir jeolojik çağ adı önerdi ve buna athropozoik (insan yapımı) adını verdi. (Crutzen, 2002, s.23) Son zamanlarda insan kaynaklı küresel çevre değişiklikleri için gayri resmi bir metafor olarak kullanılmış olsa da bilim insanları Antroposen'i yeni "resmi" jeolojik çağ olarak ele almanın bir avantaj olduğuna inanmaktadır.

Paul Crutzen, 2002 yılında Nature dergisinde yayınladığı makaleden sonra Antroposen terimindeki karışıklığı sonuçlandırmış ve literatüre kazandırmıştır. Crutzen makalesinde; Antroposen'den önce içinde bulunduğumuz jeolojik çağ olan Holosen'den çıkışımızın insani etkilerinden kaynaklandığını belirtmiştir.

1.1. Doğu Çöp Yaması

*“Son ırmak kurduğunda, son ağaç yok olduğunda, son balık tutulduğunda;
O zaman paranın yenmeyen bir şey olduğunu anlayacaksınız.”
(Chief Settla. Kızılderili atasözü)*

Antroposen olarak bilinen bu yeni jeolojik çağın en önemli özelliği insan faaliyetinden kaynaklanmış olmasıdır. Antroposen, Sanayi Devrimi’nden günümüze kadar devam ettiği düşünülen ve insanın dünya üzerindeki etkisinin en üst düzeye ulaşmış halini sembolize eden bir (çağdır) dönemdir. Bir anlamda insanlar dünyadan etkilense de bu etkileşim dünyada hâkim hale gelmiştir. Aslında dünyanın tarihsel sürecini incelediğimizde Antroposen Çağı, son üç yüzyılın belli bir dönemine tekabül etmektedir. Bu dönemin milyonlarca yıl olarak ifade edildiğini görmekteyiz ki bu da çok büyük değişimler olduğunu göstermektedir.

Bilim insanlarına göre, Antroposen’i yeni bir dönem olarak tanımlamak, dünyamızdaki geri dönüşü olmayan değişikliklerle ilgili bir argümandır. Antroposen kavramının tüm tanımları düşünüldüğünde, insanın dünya üzerinde hakimiyet kurmak istediği açıktır. Bu hakimiyetler sonucunda deniz kirliliği, hayvanların ve bitkilerin yok olma oranları, gün geçtikçe artmaya devam etmektedir. Deniz kirliliklerin çoğunluğu karada oluşan plastik kullanımlarından meydana gelmektedir. Nehirler, seller ve rüzgâr insanların kara üzerinde attıkları çöpleri denize taşımaktadır. Denize taşınan bu atıklarda bir girdap oluşturarak adacıklar haline gelmektedir.

Görsel 6. Büyük Pasifik Çöp Alanı. <https://v.gd/TeTW2t>

Antroposen çağının gözle görülen en büyük sonuçlarından biri de atıkların birikmesi ile okyanus ortasında oluşan devasa çöp adalardır (Görsel 6). 1997'de Charles J. Moore, Los Angeles'tan Hawaii'ye yelken yarışından dönerken okyanusun ortasında yüzen çöpleri fark etmiştir. Daha sonrasında oşinograf (okyanus bilimcisi) Curtis Ebbesmeyer bölgeye "Doğu Çöp Yaması" adını vermiştir. (Sıfır Atık. Erişim: 06.11.2020. <https://v.gd/73ZrJo>).

Günümüzde Yedinci Kıta olarak betimlenen bu atık yığını Kuzey Pasifik Okyanusu'nun ortasında bulunmaktadır. Kıtaya sürüklenen bir plastik parçasının buradan ayrılması neredeyse imkânsızdır. Plastik katmanlardan oluşan bu kıtanın en üst katmanında pet şişe kapakları ve poşetler yer almaktadır. İkinci katmanda bidonlar ve balıkçı ağıları, altında sigara izmaritleri, polyester tekstil ürünleri son katman ise pet şişelerden meydana gelmektedir. Kitanın büyüklüğü mevsimlere göre farklılık gösterdiğinden dolayı net bir ölçü verilmemektedir. Ama bilim insanlarının tahminlerine göre 3,4 milyon kilometrekare genişliğinde, 7 milyon ton ağırlığındaki plastik atıklardan meydana geldiği düşünülmektedir. (İKSV. Erişim. 03.10.2020. <https://v.gd/E36uRL>).

Yedinci Kıta'ya teknik olarak ayak basmak mümkün değildir. İnsan eliyle yaratılan bu devasa yığın, dünya geleceğinin ne kadar büyük bir tehdit altında olduğunu göstermektedir. Okyanusta

artan plastik miktarıyla birlikte, canlılar artık plastik tüketiminden çok daha büyük bir zararla karşı karşıya kalmaktadır. Doğada atık olarak bulunan plastikler yüzünden mikroplastik parçacıklar artık neredeyse her yerde bulunur hale gelmektedir. Muhtemelen bu mikroplastik parçacıklar gelecek nesillerin keşfetmesi için tanımlanabilir fosil kayıtları bırakacaktır.

Görsel 7. Fotoğraf: Sam Hobson/WWF-UK. Thame Nehri'nde sessiz bir kuğu plastik kirliliğin içinde kürek çekiyor.

<https://v.gd/fP0srT>

Denizde yaşayan canlıların birçoğu plastik varlığının zararlarını yaşamaktadır. Atıkların bu canlılar üzerinde yutma ve dolaşp takılma olarak iki olumsuz etkisi bulunmaktadır. Araştırmalar, denizlerdeki hayvanların ve deniz kuşlarının, deniz yüzeyindeki çöpleri yemek zannederek plastik tükettiğini göstermektedir. Sindirilemeyen plastikler, hayvanların yemek yemesine engel olarak açlıktan ölmesine neden olmaktadır. Plastiklerdeki kimyasallar da zehir etkisi yaparak hayvanlarda kalıcı hasarlar bırakmaktadır. Daha büyük plastik parçaları da denizdeki canlıların yaşamları için tehdit oluşturmaktadır. Yunuslar, fok balıkları ve deniz kaplumbağaları gibi birçok canlı türleri balık ağlarına ve denizde kaybedilen oltalara dolaşp takılabilmektedir. Atıklara dolaşan bu hayvanların birçoğu hayatta kalamamaktadır. Çünkü bu hayvanlar nefes almak için suyun üstüne çıkamazlar, avcılardan kaçamazlar ya da kendilerini besleyememektedirler.

Görsel 8. Beyzanur Doğan. Tavus Kuşu. 2021. (Paspартu Üzerine Karışık Teknik, 7x9.5 cm)

7. kıtanın oluşması gibi insanların doğa üzerindeki olumsuz etkileri artmaya halen devam etmektedir. İnsanın doğada bıraktığı izleri günümüze kadar birçok alanda olduğu gibi sanat alanında da görmek mümkündür. Bu konu doğrultusunda bu tezin amacı, Antroposen çağından hareketle insanların doğa üzerindeki olumsuz etkilerinin sanatsal olarak incelenmesidir. Tez süresince üretilen resimlerde, insanın yaşadığı çevrede kalıcı ve zararlı etkiler bırakması merkeze alınmıştır. Her gün insanlar dünyayı etkilemeye devam etmektedir. Ve bu bilinçsizce davranışlarından dolayı insanlar, hayvanların neslini tüketmekle birlikte aslında kendi sonunu da getirmektedir.

BÖLÜM 2: KELEBEK ETKİSİ

“Amazon Ormanları'nda bir kelebeğin kanat çırpması,

ABD'de fırtına kopmasına neden olabilir.”

(Edward N. Lorenz, <https://v.gd/Li70PB>)

Görsel 9. Beyzanur Doğan. Kelebek etkisi. 2021. (Tuval Üzerine Gerçek Kelebek Yerleştirme, 30x30 cm)

Kelebek Etkisi önemsiz olarak görülen olayların aslında önemli etkilere neden olabileceğini ifade eden bir kavramdır. Başta sadece hava durumu tahminlerinde kullanılan bu teori, gün geçtikçe bilimin her alanında kullanılan bir metafor haline gelmiştir. Kelebek Etkisi, Amerikalı meteorolog Edward N. Lorenz (1917-2008) tarafından, küçük nedenlerin büyük bir etki oluşturabileceği olasılığını vurgulamak için önerdiği bir kavramdır. Yapılan araştırmalar sırasında da teoriye, olayın çizelgelerinin birçok kişi tarafından kelebeğe benzetilmesi sayesinde Kelebek Etkisi adı verilmiştir. Lorenz, hava durumu tahminini modellemek için yaptığı bir deneyde, başlangıç verisini eksik girdiğinde ortaya çıkan sonucun değiştiğini fark etmiştir. Ve bu

deneyden yola çıkarak ilk başta yapılan küçük bir değişikliğin önemli ve uzun vadeli sonuçlar doğurabileceği sonucunu çıkarmıştır. (Wikiwand. Erişim: 10.10.2020. <https://v.gd/NOWq8T>).

Lorenz'e göre kelebeğin kanatlarını çırpması, atmosferde bir kasırganın yolunu değiştirmede etkili olabilmektedir. Başka bir deyişle kelebek kanatlarını çırpmamış olsaydı, sistemin yörüngesi çok farklı olabilirdi anlamına da gelmektedir. Yaşadığımız doğa üzerinde her şey birbirine etki eder ve bu hayatı var eden bir döngüdür. Bu döngü ile ilgili bir meteorolog; eğer teori doğruysa, bir martının kanat çırpışının, havanın gidişatını sonsuza kadar değiştirmek için yeterli olacağını belirtmiştir. (Lorenz, 1963).

Dünya yıllardır süregelen bir iklim krizi ile boğuşmaktadır. Ormanlar, okyanuslar ve kutupta yaşayan canlılarının tükenmesi gibi dünyanın birçok doğa harikası yok olmakla karşı karşıya kalmaktadır. Aslında bu iklim krizini insanlar kendi kendine yapmaktadır. Kelebek Etkisi de insan ve doğa ilişkisi arasında sürekli etkileşim halinde olan bir kavramdır. İnsanların görmediği ama doğada var olan birçok Kelebek Etkisi örneği bulunmaktadır. Kelebek Etkisine örnek olabilecek felaketleri, insanların görmemesinin en büyük nedeni bilinçsizce yapılan davranışların zarara dönüşmesinin yıllar sürebilmesidir.

Günümüzde doğada bıraktığımız en ufak bir kalıntı bile gelecekte çok büyük felaketlere neden olabilmektedir. Tüm dünyada her gün sayısızca plastik atık doğaya bırakılmaktadır. Plastik atıkların birikmesi sonucunda oluşan çöp adaları da bu felaketlere gözle görülür bir örnektir. Son zamanlarda çoğu hayvan gibi kelebeklerin de bazı türlerinin soyları tehlike altında olduğu bilinmektedir. Kelebek avcılığı, böcek ilacının fazla kullanımı ve yaşam alanlarının yıkımları nesillerini tehlikeye atan sebepler arasındadır. İnsanların, daha farkına varmadığı birçok felaket bizi beklemektedir. Belki on belki yirmi sene sonrasında çoğu hayvanın neslinin tükenmiş olması ve temiz oksijen alınabilecek yerlerin oldukça azalması gibi konular o zamanın gündemine konu olabilecektir.

İnsanlar çoğu zaman en yakınında olan doğayı, ötekileştirerek görmezden gelebilmektedir. Burada ötekileştirme denilen olgu doğanın farklılaştırılması, bozulması ve değiştirilmesidir. Günümüzde halen Kelebek Etkisi teorisini örneklendiren olaylar yaşamaktayız. Dünyanın da yabancı olduğu, insanların farklı bir gözle baktığı yeni bir öteki oluşmaktadır. Ve bu öteki düşünüldenden daha yakınımızdadır. Son zamanlarda tüm dünyanın savaştığı ölümcül bir

hastalık ortaya çıkmıştır. Tehdit edici özelliğe sahip olan, virüs olarak adlandırılan yeni ötekimiz artık tamamen içimizdedir.

Görsel 10. Beyzanur Doğan. Öteki. 2020. (Tuval Üzerine Karışık Teknik, 100x100 cm)

Günümüzde ortaya çıkan, virüs gibi insanlar için zararlı olaylar, doğaya olumlu etkiler de bırakmaktadır. Yıllarca uzmanlar, doğanın gidişatının kötülüğünü insanlara anlatmaya çalışmışlardır. Fakat insanlar kendi sağlığına tehlikeli olabilecek bu hastalığın çok yakınında olduğunu görene kadar doğadan ellerini çekmemişlerdir. Korona olarak adlandırılan bu hastalık sonucu insanlar aylarca evlerinde kendilerini izole etmek zorunda kalmıştır. İnsanlar evde kaldıkça doğa kendine gelmektedir. Bilim insanlarına göre bu süreçte hava kirliliğinde ciddi derecede azalma olduğu görülmektedir. Denizde yaşayan canlıların artması, ormanların düzelme yolunda ilerlemesi gibi insansız bir yaşamın doğada bıraktığı güzel etkileri de görmek mümkündür.

Yukarıdaki resimde (Görsel 10) günümüzde yaşanan pandemi sonrası dönemde, kıyafetimizin bir parçası haline gelen maskeler, nesli tükenmekte olan flamingo şeklinde kullanılarak doğa teması ele alınmıştır. İnsanların bu dönemde doğadan uzaklaşması çoğu hayvanın olduğu gibi flamingonun da yaşam alanlarında bir miktar iyileşmeler meydana gelmesini sağlamıştır.

Resimde figürün kırmızı giymesi, rengin karakteristik özelliği olan odaklanma ile birleştirilmiştir. Canlı yaşamındaki en büyük dış etken doğa olduğundan insanların her zaman ilk odak noktası da doğa olmalıdır. Aslında doğanın kendi haline bırakıldığında kendini toparladığı bu dönemde gözlemlenmektedir. İnsanların doğadan uzak durması, diğer canlıların yaşamlarını olumlu yönde etkilemesinde fayda sağlayabilmektedir. Günümüzde plastik tüketiminin fazlalığını göz önünde bulundurursak, yaklaşık 20-30 yıl sonrasında okyanuslarda bulunan plastikler, balıklardan daha fazla olabilir.

Bu örnekler aslında bizlere, küçük olayların gerçekleşmesinin doğa üzerinde büyük felaketlerin başlamasına neden olabileceğini anlatmaktadır. İnsanlar, doğaya müdahale etmediği zamanlar doğa kendini iyileştirmektedir. Aynı zamanda insanların doğadan uzaklaşması doğaya olduğu gibi insanların geleceğini de etkilemektedir. Bundan 15 yıl sonra bizi nasıl bir felaket bekliyor bunu bilemeyiz. Bu yüzden doğaya yapılan küçük bir müdahalede bile bunu düşünerek hareket etmeliyiz. Çünkü doğa, her canlının yaşayabildiği en önemli yaşam alanıdır.

BÖLÜM 3: SANATTA İNSANIN ZAMANLA DEĞİŞTİRDİĞİ DOĞA

“Hep aynı şeye dönüyorum: Ressam bütün benliğiyle doğanın incelenmesine vermelidir kendini ve bir öğretim niteliğini taşıyan tablolar yapmaya çalışmalıdır.”

Paul Cezanne

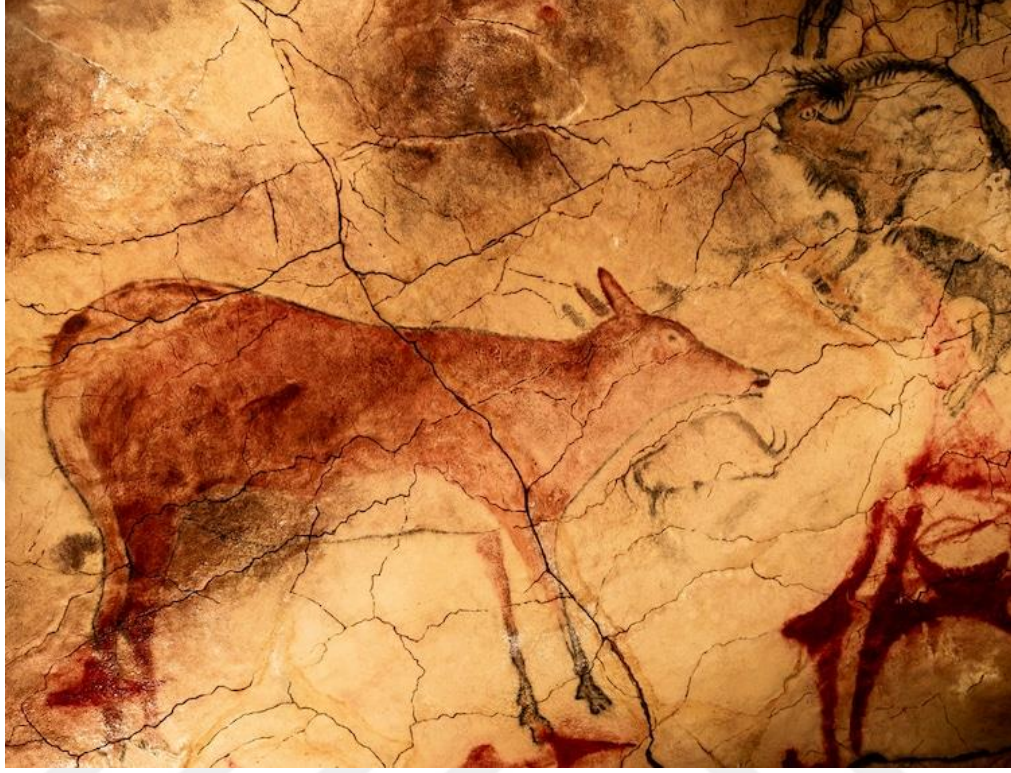

Görsel 11. Beyzanur Doğan. Flamingo serisi- 10. 2020. (Tuval Üzeri Karışık Teknik, 80x100cm)

İnsanın doğa ile olan ilişkisi her alanda olduğu gibi sanat alanında da sıkça ele alınan bir konudur. Aslında doğa, sanat ve insandan çok daha önce var olmuştur. İnsan doğanın bir ürünü, sanat ise insanın ürünü olarak meydana gelmektedir. İlk çağlardan günümüze kadar doğa ile insanoğlu arasındaki karşılıklı etkileşim kaçınılmazdır. Bu etkileşim esnasında doğa birçok yönüyle sanatçılara ilham kaynağı olmuştur. Sanatçı içinde bulunduğu, yaşadığı çevreyi her detayı ile inceleyen ve insanlarla sanatı yoluyla diyalog kurabilen kişidir. İnsanlar eski çağlardan beri doğada gördükleri nesneleri inceler ve ellerinde bulunan malzemeler ile bunları kalıcı hale getirir. Mağara resimleri bunlara örnek olacaktır ki günümüze kadar hala varlığını sürdürmektedirler.

Doğa özünde sanatın başlamasında büyük rol oynamaktadır. Sanatın ilk örnekleri bilindiği üzere ilkel çağlarda yapılan kaya sanatına dayanmaktadır. Kaya sanatı eski toplumlarda yaygın olarak görülen kaya parçalarına veya mağara duvarlarına, çevrelerinde buldukları malzemeler ile

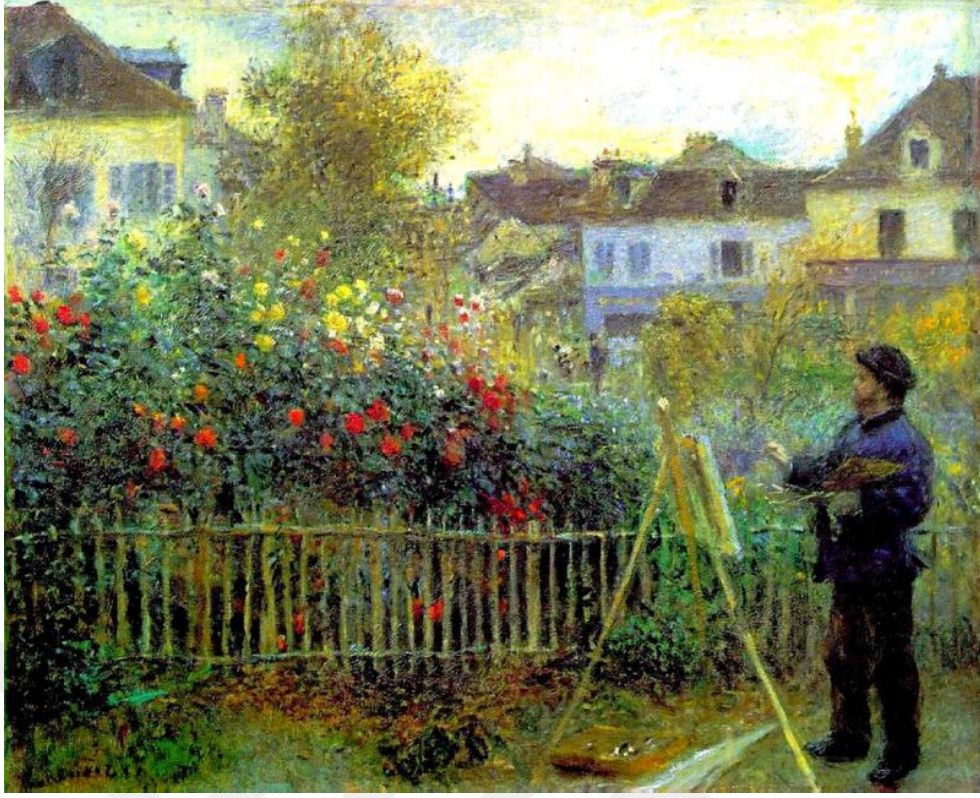
yapılan resimlerdir. Eski zamanlardan beri karşımıza çıkan resimler genelde hayvan figürleridir. O zamanlarda bile insan yaşadığı çevrede gördüğü şeyleri çeşitli sebepler ile yine doğa üzerinde bulduğu başka bir parçaya aktarmıştır.

Görsel 12. Anonim. Altamira Mağara Resmi – İspanya. MÖ. 15.000. (Kaya Üzerine Pigment) <https://v.gd/cbU0nG>

Zamanla insan doğayı tanıdıkça kendini her alanda geliştirmeye başlamıştır. İlkel çağda resmin konusu hayvanken, orta çağda artık konu insan ve insanın yaptığı eylemler haline gelmiştir. Konunun hayvanlardan insana geçmesi de insanın yavaş yavaş doğa üzerinde üstünlük kurmaya başladığını göstermektedir. İlkel çağdan günümüze kadar birçok akımın ana teması doğa ve doğa üzerinde yaşayan canlılar olmuştur.

Doğa sanatçıların sanata başlaması kadar gelişmesinde de etken bir kavramdır. Sanatçılar için doğa, yaşadığı, ilham aldığı, kendini geliştirdiği, faydalandığı, hatta zarar gördüğü her türlü ürettiği duygu durumlarını barındıran bir mecra olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüz öncesi sanat eserlerine bakıldığında doğa, genellikle manzara resimlerinde görülmektedir. 19. Yüzyıla gelindiğinde çoğu sanatçı, *En Plein Air* (açık hava) manzara resimleri ile ön plana çıkmıştır. Açık hava resmi, sanatçının doğa üzerinde yaptığı resimleri anlatmak için kullanılan bir terimdir.

Görsel 13. Pierre Auguste Renoir. Bahçesinde Resim Yapan Monet. 1873. (Tuval Üzerine Yağlı Boya)

<https://v.gd/qeT4tc>

Sanatçılar kendine ilham olan doğayı resmetmek için doğanın içine karışmışlardır. İzlenimciliğin öncülerinden olan Renoir, bu eserinde (Görsel 13) kendi bahçesinde resim yapan Monet'yi resmetmiştir. Resmin türünü belirlemek zor olsa da doğanın Monet'ye ilham olduğu bahçesinde resim yapması ile açıkça gözlemlenebilmektedir. Bu yüzyıl içerisinde yer alan Paul Cezanne'ın sanat anlayışının temelinde de doğada bulunan varlıkları geometrik formlar halinde görme düşüncesi yatmaktadır.

Görsel 14. Paul Cézanne. Mont Sainte-Victoire with Large Pine /Sainte-Victoire Dağı ve Büyük Çam Ağacı. 1887.

(Tuval üzerine yağlı boya. 67x92 cm). <https://v.gd/jodFaW>

Doğa, her sanatçıda farklı izler bıraktığı gibi Cezanne’a da farklı bir ilham kaynağı olmuştur. Cezanne, evinin yakınında bulunan bu manzarayı (Görsel 14) farklı tekniklerle birçok defa resmetmiştir. Her resminde doğayı daha iyi tanıdığını düşünerek daha büyük boya lekeleri kullanmış ve zamanla çalışmaları daha soyut bir hal almıştır. Resimlerinde doğanın temel geometrik yapısını analiz ettiğinden yüzeysel detaylara takılmamıştır. Çoğu zaman hayal gücünden değil dışarıda bulunan görsel dünyadan etkilenen bir sanatçı olmuştur. Doğa, Cezanne gibi eski çağda yaşayan sanatçılara daha çok ilham kaynağı olmuştur. Ancak artık günümüzdeki sanatçılar, doğanın bozulmasını eserlerinde konu edinirler.

Zamanla birlikte gelişen insanlar, dünya üzerinde elinin uzandığı her yeri kendi yaşam biçimine göre değiştirmektedir. Bu değiştirmeler, özellikle günümüzde insanın ulaştığı, bilgi sayesinde, doğa üzerinde kalıcı hasarlar bırakmakta ve aynı zamanda ekolojik dengenin bozulmasına neden olmaktadır. İnsanın doğayı değiştirmesi, sanat alanındaki insanların çalışmalarında sürekli yer verdiği bir konu olmaktadır. Sanatçılar, zamanla bozulan ekolojik dengeyi inceleyerek, onları çalışmalarında kavramsallaştırmışlardır. Canlıların yaşayabileceği tek

gezegen olan dünya yok olurken sanatçılar, bu konuda eserler üretmişlerdir. Dünyanın en büyük sorunlarından biri de hayvanların nesillerinin tükenmekte olmasıdır. Bu konu birçok sanatçının çalışmalarında ön planda tutulmuştur. Fransız sanatçı Paulo Grangeon, (Görsel 15 – 16) nesli tükenmekte olan pandalar ile ilgili dikkat çeken bir çalışma yapmıştır.

Görsel 15. Paulo Grangeon. 1600 Adet Kâğıt Hamuru Pandası. Hong Kong. 2008. <https://v.gd/Rv25nt>

Görsel 16. Paulo Grangeon. 1600 Adet Kâğıt Hamuru Pandası. Hong Kong. 2008. <https://v.gd/Rv25nt>

Paulo Grangeon, Dünya Vahşi Yaşam Fonu ile birlikte düzenlediği bu çalışmada dünya üzerinde kalan pandaları ele almıştır. 1600 adet pandanın toplu halde bir yerde bulunması göze kalabalık gelse de dünya üzerinde düşünüldüğünde oldukça az bir miktardır.

Geri dönüştürülmüş kâğıt hamurundan elde edilen bu (Görsel 16) 1600 adet panda, ilk önce Tayvan da oluşturulmuştur. Daha sonrasında Asya ve Avrupa üzerinde birçok kenti ziyaret etmiştir. Bu çalışmanın özellikle şehir meydanına, sokak aralarına yapılması, sanat ile ilgilenmeyen herhangi bir insanın bile dikkatini çekmiştir. Pandalar da çoğu hayvan gibi doğa tahribatından büyük oranda etkilenmiştir. Çin'deki bambu ormanlarının giderek yok olması, pandaların yaşam alanının da azalmasına neden olmuştur. Nesli tükenmekte olan pandalar Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF) tarafından koruma altına almıştır. (WWF. Erişim: 06.03.2021. <https://v.gd/003IJa>). Pandaların koruma altında olması nesillerinin tükenmesini bir süre geciktirebilecektir. Fakat her hayvan pandalar gibi koruma altında olmadığından nesilleri beklenilenden erken tükenmiştir.

Görsel 17. Beyzanur Doğan. Son Beyaz Gergedan. 2020. (Tuval Üzerine Karışık Teknik, 70x100 cm)

Beyaz gergedanlar bir zamanlar özellikle Afrika bölgesinde çok fazla bulunan ve özgürce dolaşabilen hayvanlardı. Ancak insanların av merakına yenik düşmesi sonucunda soyları büyük oranda yok olmuştur. Birkaç yıl önce son erkek beyaz gergedan da yaşamını yitirmiştir. Böylece teorik olarak beyaz gergedanların nesilleri tükenmiştir. Son Beyaz Gergedan (Görsel 17) isimli çalışmanın oluşumunda en büyük unsur, yine bir hayvanın yok oluşunda insanların başrolde olmasıdır. Resmin arka planında kullanılan kuru ağaç dalları, doğanın içindeki yaşam döngüsünü ifade etmektedir. Yaşam döngüsü denilen olay aslında kelebek etkisinin bir sonucudur. Zevk uğruna yapılan avcılık, kentleşme adı altında kesilen ağaçlar gibi nedenler, yapıldığı gün kendini belli etmese de yıllar sonra bir canlının dünyadan yok oluşunun başlama sebebi olabilmektedir.

Hayvanların neslinin tükenmesindeki en etkili olay, insanların doğa üzerinde yayılım faaliyetlerinin artması olarak düşünülmektedir. Çünkü insanlar doğada yaşayan diğer canlıları yerlerinden ederek kendi yaşam alanını genişletmektedir. Bu olayı çalışmalarına yansıtan bir başka sanatçı ise Ozan Atalan'dır. Sanatçı çalışmalarının genelinde kentleşmenin artması ile doğanın yok olması arasında bağlantı kurmaktadır.

Görsel 18. Ozan Atalan. Monokrom. 2019. (Enstalasyon, beton, toprak, manda iskeleti, 3x3x1m)

<https://v.gd/EI5fCL>

Sanatçının 16. İstanbul Bienalinde sergilenen, Monokrom adlı yerleştirmesi (Görsel 18), İstanbul'daki manda yaşam alanlarının yok edilmesinden yola çıkılarak meydana getirilmiştir. Manda yaşam alanlarının kaybetmesinde, İstanbul Boğazına yeni bir köprünün yapılması ve Kuzey Ormanları'na yapılan kentsel müdahaleler, etkili olmuştur. (İKSV: Erişim: 23.12.2021. <https://v.gd/EI5fCL>).

Antroposen çağı içerisinde bulunan insan, kendine dönük yaşaması ve konfor alanı oluşturması nedeniyle en yakınındaki doğada yıkıcı bir tavır sergilemektedir. İnsanın her gün solumak zorunda olduğu bu havanın kirliliği aslında insanın merkezde olması nedeniyle bozulan ekolojik dengenin eseridir. Özellikle günümüzde enerji tüketiminin artmasıyla ortaya çıkan fosil yakıtlarının, atmosferdeki karbondioksit oranının yükselmesinde büyük bir payı vardır.

Atmosferdeki karbondioksit gazının az bir miktarda artması bile küresel ısınmaya neden olmaktadır. Bilim insanlarına göre sıcaklık artışı bu hızla devam ederse aşırı yağış sonucunda oluşan seller ve kuraklıklar birer istisna olmaktan çıkacaktır. Bu durum çoğu hayvanın yaşam ve yayılma alanlarının daralmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda birçok türün nesli tükenirken bazı türlerin nesli gereğinden fazla artmaktadır. Örneğin tırtıl yiyerek beslenen bir kuş türünün aşırı ısınma sebebiyle kuzeye göç etmektedir ve bu kuş türünün gitmesi ile o bölgede yaşayan

tırtıl sayısı artarak doğaya zarar vermektedir. Ekolojik dengenin bu denli bozulmasına sebep olan faktörler ve sonuçlarında oluşabilecek felaketler kelebek etkisine örnek olabilmektedir.

Görsel 19. Beyzanur Doğan. Yabani Düşünceler. 2021. (Tuval Üzerine Karışık Teknik, 50x70 cm)

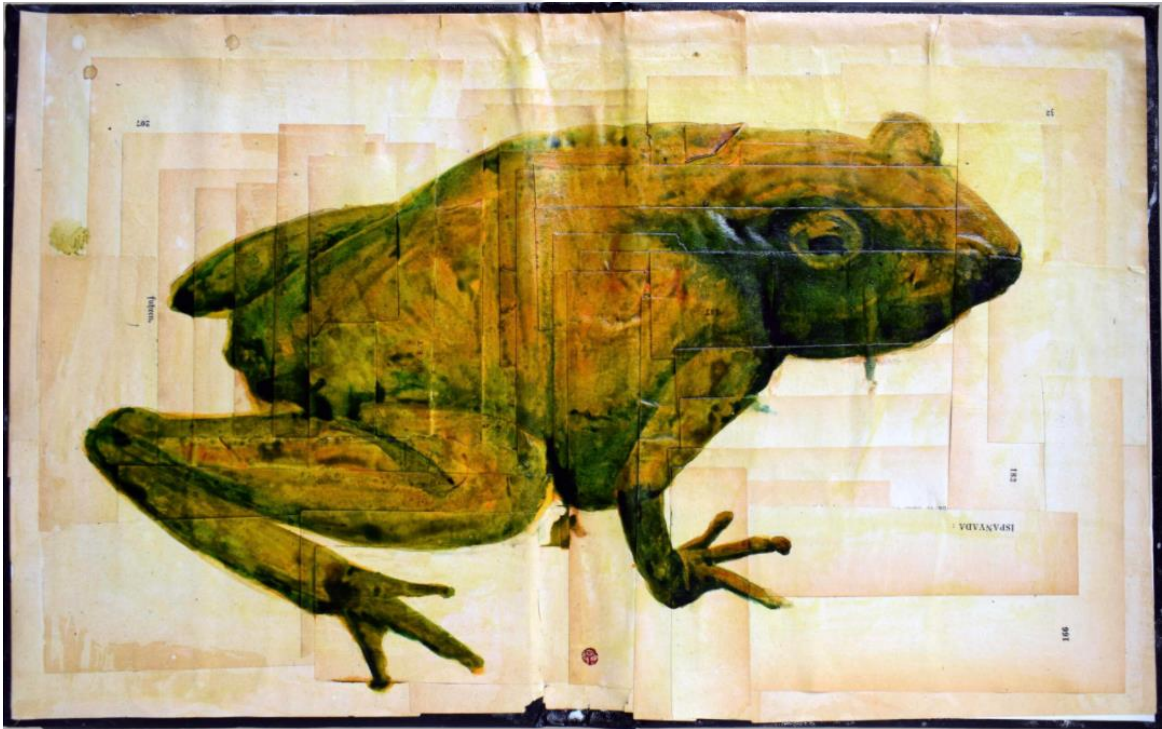
Ekolojinin önemli bir parçası olan hayvanlar sanat alanına farklı biçimlerde konu olduğu gibi benim çalışmalarımda da ön plandadır. Doğa tahribatı konusu ile hayvanlar, eser üretimimde daha derin anlamlar kazanmaya başlamıştır. Ekolojik dengenin bozulmasından en çok etkilenen canlı türü de yine hayvanlardır. Son zamanlarda nesli tükenen hayvanların oranı gün geçtikçe artmaktadır. Örneğin zebra, kürkleri nedeniyle insanlar tarafından en çok avlanan ve soyları tükenmek üzere olan hayvandır. Birçok türünün soyu tükenmiş olan zebraların günümüzde yok olma tehdidiyle karşı karşıyadır. Günümüzde hala yaşam mücadelesi veren ve en büyük zebra türü olan Grevy Zebrası 'da bu türe örnektir. (Adal, 2016).

Sanat denilen kavram, sadece doğa üzerindeki güzellikleri yansıtmak için değildir. Aynı zamanda doğada oluşan problemleri de ele alabilecek bir olgudur. Sanatçı da çevresinde gözlemlediği sorunları ve karşılaşmaları kendi bakış açısına göre yorumlar.

Görsel 20. Aytuğ Aykut. “Medeniyet Fasikülleri”. 2018-2020.(Eski kitap kapakları, kâğıt, doğal pigment boyalar ve mürekkep, 75x225 cm) <https://v.gd/5NBk0w>

Aytuğ Aykut çalışmalarında zamanın sorunlarını ele almaktadır. Aytuğ Aykut’un ‘Medeniyet Fasikülleri’ (Görsel 20) adlı çalışması, nesli tükenmiş veya tükenmek üzere olan hayvanların resimlerinden oluşturulmuş bir seridir. Eski kitap ciltlerinin üzerine yaptığı bu seriye her yıl yeni hayvanlar eklenmektedir. Çünkü her yeni yıl hayvanların soyları bir önceki yıldan daha çabuk tükenmektedir.

Görsel 21. Aytuğ Aykut. “Medeniyet Fasikülleri-21”. 2020. (Kitap cildine sıvanmış kâğıt üzerine mürekkep ve suluboya) <https://v.gd/Siswre>

“Sadece son 14 yılda 85 farklı canlı türü tamamen yok oldu. Son 500 yılda ise bu sayı neredeyse 900. Tür olarak “medenileşme” sürecinde aynı ekosistem içinde yaşadığımız birçok canlının doğrudan ya da dolaylı olarak neslinin tükenmesine neden olduk ve olmaya da devam ediyoruz. Medeniyet Fasikülleri, hızla dijitalleşen dünyada yerlerini tozlu raflara bırakan bu türlerin, eski kitap ve ansiklopedi kapaklarında kalmış leke-vari varoluşlarını bize tekrar hatırlatma amacı taşıyor.” Aykut, Aytuğ. (2018). Erişim:18.05.2021 <https://v.gd/CVhdJ8>

Sanatçı bu çalışmalarını kitap kapaklarına yaparak dijitalleşmenin son derece artması sonucu insanların kitaplardan uzaklaşmasına da bir göndermede bulunmak istemiştir. Resimleri ile izleyicilerine ilettiği duygu ise insanların gelişirken dünyaya verdiği zarar sonucundaki umutsuzluğun yansımasıdır. İçinde bulunduğumuz Antroposen çağında doğada birçok kayıp verdik hatta hala vermeye devam ediyoruz.

Görsel 22. Elmas Deniz. Kayıp sular. 2019. (Üç Boyutlu Ahşap Rölyef, 68 x 100 x 75 cm) Fotoğraf: Kayhan Kaygusuz. <https://bantmag.com/bienal-roportajlari-elmas-deniz/>

Doğa tahribatı sonucunda meydana gelen, soy tükenmeleri ve coğrafya değişikliği bazen aynı kapağa çıkabilmektedir. Elmas Deniz, 2019 yılında yaptığı “Kayıp Sular” (Görsel 22) adlı çalışmada ortadan kaybolmuş akarsuları gözle görülür bir hale getirmiştir. İstanbul’un bazı bölgelerini kapsayan üç boyutlu bir rölyef olan çalışmada, günümüzde üzerinden yolların geçtiği nehir ve dere yatakları gösterilmiştir.

Doğanın kirlenmesi, bir çöp yığını olarak varlık gösteren Yedinci kıta gibi okyanusun ortasında gözden uzakta olsa da bütün dünyayı etkilemektedir. Doğa kirliliğini anlattığım “Sansür” adlı video çalışmasında ilk başta manzara izleniyormuş hissi verilmektedir. Ancak videonun sonunda sadece koyu kırmızı bir ekran karşımıza çıkmaktadır. Doğa üzerinde çeşitli oluşumları kontrol altına alan ve bununla beraber çoğu canlının özgürlüğünü yok eden sistemler silsilesi, videoda yer alan ve doğayı kaplayan kırmızı leke aracılığı ile metaforlaştırılmıştır. Sonuç olarak farkında olarak veya olmayarak ekolojiyi bozacak en ufak şeyler bir zaman sonra görünenden çok da uzakta olmayacaktır.

Görsel 23. Beyzanur Doğan. Sansür. 2020. (Video)

Doğanın sıradan bir parçası olan insanı diğer canlılardan üstün kılacak hiçbir kriter yoktur. Yaşadığımız coğrafya, tüm canlıların ortak alanıdır. Ve aynı zamanda doğa yok olmaya devam ettikçe insanlar farkında olmadan kendi sonunu da getirmektedir. Sanatçı Soner Çakmak'ın 'Nereden Başlasam II' (Görsel 23) adlı çalışmasında insanın kendi sonunun geldiğinin bir simgesi olarak nesli tükenen hayvanlar yanına kuru kafa yerleştirmiştir. Aynı zamanda insana benzerliği ile bilinen maymunun elinde, insanların mirası olarak kabul edilen kitap hala bir çıkış yolunun arandığının göstergesidir.

Görsel 24. Soner Çakmak. Nereden Başlasam II/ VAHŞİ ALEGORİ-BAŞLANGIÇ. 2019. (Tuval Üzeri Yağlı Boya, 80x70 cm) <https://v.gd/06l7om>

Çakmak, 'Ekoloji Konferansı' adlı resminde (Görsel 24) doğanın dengesini bozarken, kendi de bu durumdan olumsuz olarak etkilenen insanın yıkıcı tarafını aktarmıştır. Çalışmalarında doğrudan insan figürünü ele almamış fakat doğanın bozulduğunu tehlike işaretleri, nükleer varil gibi semboller kullanarak anlatmaya çalışmıştır. Bu resimde konferansın dinleyicileri olarak seçtiği hayvanlar, fiziksel olarak insana yakın görmesinden dolayı insansı özellikleri sembolize etmesi için seçilmiştir. Seçtiği bu hayvanlar herhangi bir tehlike karşısında iki ayak üstünde durmaya meyillidirler. Resimde bazı hayvanları iki ayak üstünde çizmesi de tehlikenin yaklaştığını ifade etmektedir. Sanatçı Çakmak'ın resimlerinde de görülen insan ve hayvan benzerliği Antik dönemden günümüze kadar gelmektedir. Benzer duygu ve davranışlar sergileyen insan ve hayvanın, özellikle eski çağlarda birçok benzer yönleri sahip olduğu düşünülmektedir.

Görsel 25. Soner Çakmak. Ekoloji Konferansı/VAHŞİ ALEGORİ-BAŞLANGIÇ. 2019. (Tuval Üzeri Yağlı Boya, 190x160 cm) <https://v.gd/06l7om>

Doğa ve insan konusunun örneklerini, pek çok farklı sanat alanında görmek mümkündür. Bu sanat alanlarından biri olan heykelde, özellikle doğa ve insan kavramını çalışmalarında etkileyici şekilde işleyen sanatçılar vardır. Günümüz sanatçısı, Christian Verginer sanatsal pratikte figüratifi, tematik olarak ise doğa ve insan ilişkisini incelemektedir.

Görsel 26. Christian Verginer. Hayatın içinde/ The life inside .2016. (Ihlamur ağacı ve akrilik boya, 68 cm)

<https://v.gd/mSFXED>

Heykellerinde (Görsel 26) genellikle hafif gülümseyen ya da biraz şüpheli bakışları olan çocukları görsel olarak ele almaktadır. Verginer için çocuklar her zaman, yetişkinlerin çevreye yönelik zararlı davranışlarından hiçbir şekilde sorumlu olmayan, saf ve doğal bir varlık olarak görünür. Sanatçı, yapıtlarında kışkırtıcı ve ironik bir şekilde insan faaliyetlerinin, içinde yaşadığımız dünya ve gelecek nesiller için sonuçlarını sorgular. Christian Verginer'in figürleri genellikle gerçek dünyanın taklididir. İnsanların kendi elleri ile doğayı yok etmesini çalışmalarına eleştirel bir şekilde aktarmıştır. Doğanın yok oluşunu bazı heykellerinde açık bir şekilde anlatmıştır.

Görsel 27. Christian Verginer. Çimen II. 2020. (Kireç, ahşap ve akrilik boya, 63 cm) <https://v.gd/w59oRL>

Günümüzde doğa için önemli bir başka olay ise Müsilajdır. Müsilaj, deniz salyası olarak da bilinen ve bazı mikroorganizmalar tarafından üretilen kalın, yapışkan bir maddedir. (Vikipedi. Erişim:16.07.2021. <https://v.gd/xKGpJt>) Bilim insanlarına göre Marmara Deniz'inin yüzeyini kaplayan deniz salyalarının son zamanda bu denli çok olmasının nedeni atıklardır. Deniz çevresinde yaşan insan sayısı ve endüstri çok fazla olması bu durumu tetiklemektedir. Araştırmalar sonucunda müsilaj, denizin dibinde yaşayan birçok canlının ölümüne neden olmuştur.

Görsel 28. Beyzanur Doğan. Evcil Balık. 2021. (Tuval Üzeri Karışık Teknik, 30x30 cm)

Tez kapsamında ürettiğim çalışmaların arka planında oluşan renk birikintisi de zararlı maddelerden meydana gelen deniz salyası gibi bir çeşit kirliliği vurgulamaktadır. Yıllardır kullanılan, eğlence amaçlı yapılan plastik oyuncakların birçoğu geri dönüştürülemez maddelerden yapılmaktadır. Ya da dönüştürülme işleminde doğada, hava kirliliğine neden olacak gazlar bırakmaktadır.

Görsel 29. Beyzanur Doğan. Salvage/Kurtarma. 2020. (Tuval Üzeri Karışık Teknik, 90x110 cm)

Kurtarma adlı resimde (Görsel 29) insanların her yıl tatil alanlarında gördüğü şişme yataklardan oluşan bir hurdalık alan yapılmıştır. Şişme yatakların flamingo şeklinde olması iki farklı durumu vurgulamaktadır. Birinci anlamı gerçek hayatta sırf dış görünüşlerinden dolayı insanların ilgisini çekebilmesi için üretilmiş olmasıdır. İkinci anlamı ise flamingoların son zamanda soylarının tehlike altında olmasını vurgulamaktadır. Flamingolar denizde bulunan bazı canlıları tüketerek yaşamını sürdürmektedir. Denizde bulunan her türlü atık ise deniz canlılarını zehirler ve deniz canlıları ile beslenen hayvanlar da bu durumdan etkilenmektedir. Arka planın mavi olması deniz etkisi vermiş olsa da belirsiz bir mekânın üzerinde bulunmaları günümüzde atıkların her yerde olabildiğini ifade etmektedir.

Tez süresince üretilen çalışmalarımın her biri zamanın en büyük problemi; genetiği değiştirilmiş ve nesli tükenmekte olan hayvanlar gibi doğanın güncel kaygılarını problem edinmektedir. Gün geçtikçe artan doğa tahribatları, çalışmalarımın her birinin oluşum sürecini etkilemeye devam etmektedir.

Görsel 30. Beyzanur Doğan. Koi. 2020. (Tuval Üzeri Karışık Teknik, 100x120 cm)

Sanat tarihi içerisinde hayvan figürü doğanın var oluşundan itibaren pek çok farklı şekillerde ele alınmıştır. Mağara resimlerinde çokça yer verilen hayvan figürü eski zamanlarda tanrı mertebesinde bile görülmüştür. Zamanla insan, yaşadığı çevreyi tanıması sonucu hayvanları evcilleştirmeyi öğrenmiştir. İnsanın hayvanları eğitebilmesi, kendini doğada yaşayan diğer canlılardan üstün görmesine sebep olmuştur. Sanatçılar bazen hayvanların efsaneleştirilmiş özelliklerinden, dış görünüşünden ya da kendi yaşadığı çevreden etkilenerek eserler üretmişlerdir.

Görsel 31. Beyzanur Doğan. Penguen. 2021. (Tuval Üzeri Karışık Teknik, 40x40 cm)

Doğa tahribatı doğrudan hayvanların hayatları ile ilgili bir olaydır. Doğa yok olurken doğada yaşamını sürdüren hayvanlar da yok olmaktadır. İnsan çağı olarak bilinen Antroposen çağında meydana gelen küresel ısınma sebebi ile birçok hayvanın olduğu gibi penguenlerin de soyları tükenme riski ile karşı karşıyadır. Dünyada ulaşımın, sanayileşmenin, hayvancılığın ve ağaç kesimlerinin artması küresel ısınmayı en çok etkileyen faktörlerdir. Buzulların erimesi, deniz seviyesinin yükselmesi birçok hayvanın ölümüne neden olmaktadır.

Görsel 32. Beyzanur Doğan. Tukan. 2021. (Tuval Üzerine Karışık Teknik, 30x30 cm)

İnsan faaliyetlerinden kaynaklanan nedenlerden dolayı tropik ormanlar da azalma sürecine girmiştir. Kâğıt üretiminin artması, şehirleşme ve tarımsal sömürü gibi faktörler ormansızlaşmanın artmasındaki en büyük etkenlerdir. Doğa tahribatının bu şekilde artması da birçok canlı türünün yaşamını etkilemektedir. Tukan kuşları bu canlı türlerine bir örnek olarak verilebilir. Kısa kanatlı, uzun burunlu bu kuş türü, uzun mesafede uçamadıklarından göç etmeleri de oldukça zor bir hale gelmektedir. Bu nedenle yaşadıkları ormanların yok olması Tukan kuşlarının soylarını tehlikeye sokmaktadır.

Görsel 33. Beyzanur Doğan. Sfenks. 2020. (Tuval Üzeri Karışık Teknik, 30x30 cm)

Antroposen çağında doğa için bir başka sorun ise hayvanların genleriyle oynanmasıdır. İçinde bulunduğumuz bu çağ, beklenilenden daha acı sonuçlar karşımıza çıkarmaktadır. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte laboratuvar ortamında hayvanların genleri ile oynanarak yeni hayvan türleri üretilmiştir. Fakat bu üretilen hayvanların hepsinde kalıtsal olarak hastalıklar meydana gelmektedir. Bu hayvanlara, tüysüz kedi cinslerinden biri olan sfenks (Görsel 32) kedisi örnek olarak verilebilir.

Görsel 34. Beyzanur Doğan. Tüysüzler. 2021. (Tuval Üzeri Karışık Teknik, 100x100 cm)

İlk başlarda özgün bir ırk olarak Kanada’ da ortaya çıkan bu kedi türü, tüysüz bir yapıya sahip olması nedeniyle çok ilgi çekince, kontrollü olarak çoğaltılması için laboratuvarlarda çalışmalar yapılmıştır. Genetik mutasyona uğrayan bu kedi türlerinin kalıtsal olarak birçok hastalığı bulunmaktadır. Örneğin tüysüz bir deriye sahip olmalarından dolayı dış etkenlerden kendilerini koruyamamaktadırlar. (Posta. Erişim: 20.11.2021. <https://v.gd/7Pfj62>). Ayrıca bu tür hayvanlar, üretimden sonra cins olarak bilindiklerinden insanların ilgisini çokça çekmektedir.

Görsel 35. Beyzanur Doğan. Son Deney. 2021. (Tuval Üzeri Karışık Teknik, 30x30 cm)

Özellikle son zamanlarda gündemde olan başka konu ise hayvanların laboratuvarlarda denek olarak kullanılmasıdır. Son Deney isimli çalışmamda (Görsel 34) insanların kozmetik alanında denek olarak kullandığı hayvanlardan sadece bir tanesi olan tavşan, koşar bir şekilde resmedilmiştir. Ancak daha da yakından bakıldığında bu resimde tehlike altında olduğunu bilen bir tavşanın kaçıışı görülmektedir. Spencer Susser'ın kısa film türündeki Save Ralph (Ralph'i Kurtar) adlı çalışmasında da tam olarak bu konu ele alınmaktadır. Filmin konusunda hayvan deneylerinde kullanılan bir tavşanın, deneyler esnasında yaşadığı acılardan bahsedilmektedir. (Vikipedi. Erişim: 24.12.2021. <https://v.gd/0t5ZTg>) Son Deney adlı çalışmanın (Görsel 35) oluşumunda da bu kısa film etkili olmuştur. Çalışmanın yapımında, deney olarak kullanılan bazı hayvanlar araştırılıp incelenerek görsel olarak aktarılmıştır.

Tavşan, fare gibi deneylerde kullanılan birçok hayvan, bu olaylar sonucunda ya yaşamını yitirmiş ya da hayatına sakat olarak devam etmektedir. Bu gibi olaylar günümüzde sanat, bilim, felsefe gibi birçok alanda ön planda tutularak insanların hem kendi hem de diğer canlıların hayatlarının önemine dikkat çekmeye çalışmaktadır.

SONUÇ

Doğa, insan ve sanatın varlığından daha önce meydana gelmiştir. İnsanın doğayı tanıması ile birlikte de sanat ortaya çıkmıştır. Doğa, hayvan, insan gibi kavramlar sanatçıların her zaman ele aldığı konular arasında yer almıştır. Doğa her açıdan sanatçılara ilham kaynağı olmuştur. Eskiden tek varlığı doğa olan insan, zaman içerisinde yaşadığı çevreyi tanıyıp keşfetmesi ile doğa üzerinde değişiklikler yapmaya yönelmiştir. İnsan, bilgi birikimine, teknolojik düzeyine, yeteneğine ve deneyimine bağlı olarak zamanla dünyanın her bölgesinde yaşayabilir hale gelmiştir. Bu durum, insanı diğer canlılardan ayıran en temel özelliklerinden biridir.

İnsan çağı olarak adlandırılan Antroposen çağında doğa tahribatı giderek artmış ve birçok hayvanın nesli tükenmiştir. Canlıları en çok etkileyen doğa tahribatının gözle görülür hali Yedinci Kıta olmuştur. Okyanus ortasında yüzen, bilim insanlarının Yedinci Kıta olarak isim verdiği çöp yığını, sanatçıların eser üretimlerinde farklı açılarla yerini almıştır. Yedinci Kıta kavramı, tez süresince üretilen çalışmaların arka planındaki lekesel görünümün oluşumunda da etkili olmuştur. Doğa üzerindeki zararlı maddelerden oluşan atık yığınları, boyaların dağılmasıyla oluşan renk geçişleri ile vurgulanmıştır. Tez kapsamında doğa ve insan ilişkisi, algı ve gerçeklik arasında bir bağ kurularak anlatılmıştır. İnsanların görmedikleri ama dünyada meydana gelen doğa tahribatının sonuçları bazı sanatçıların işlerinde olduğu gibi tez süresince üretilen çalışmalarda ön planda tutulmuştur. Bu noktada lekesel bir tarzda oluşan renklerin üstünde duran hayvan figürleri ise genelde nesilleri tehlike altında olan canlılardır.

Sonuç olarak sürekli değişim ve dönüşüm içinde olan doğa özellikle günümüz çağında, daha eleştirel olarak sanatçıların çalışmalarında yerini bulmuştur. Resimlerimde doğaya etki eden endüstriyel saldırılar, kentleşme, ormansızlaşma gibi kavramlar, kadın ve hayvan figürü metaforu kullanılarak aktarım sağlanmaktadır. Çalışmalarım bir noktada insanın kendi eli ile yaktığını geri kazanma arzusunu da nitelemektedir.

KAYNAKLAR

- Ayaydın, Abdullah. (2016). Sanatın Doğası, Doğanın Sanatı ve Günümüz Sanat Eğitiminde Doğanın Yeri. Dergi Park. Erişim: 16.10.2020. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/367683>
- Barras, Colin. (2018). Dünya yeni bir çağa mı girdi? Erişim: 28.09.2020. <https://www.bbc.com/turkce/vert-fut-42950350>
- Birand, Kamuran (1964). İlk Çağ Felsefesi Tarihi. (2. Baskı), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi
- Collingwood, Robin George (1999). Doğa Tasarımı. (K. Dinçer). Ankara: İmge Kitapevi Yayınları
- Crutzen, P. J. (2002). Geology of mankind. Nature dergisi, Cilt 415.
- Çevre Koruma Genel Müdürlüğü. (1992). *İnsan ve çevre*. Ankara: Türkiye işçi sendikaları konfederasyonu yayınıdır.
- Adal, Gizem. (2016). Nesli tehlikede olan zebralar çizgileri sayılarak nasıl korunur? Erişim:02.03.2021. <https://tr.euronews.com/2016/02/15/nesli-tehlikede-olan-zebralar-cizgileri-sayilarak-nasil-korunur>
- Güney, Emrullah. (2003). Çevre insan toplum doğa ilişkileri. İstanbul: Çantay Kitapevi
- İKSV. 16. İstanbul Bienali- Yedinci Kıta. (2019). Erişim. 03.10.2020. <https://bienal.iksv.org/tr/16-istanbul-bienali/yedinci-kita>.
- Keleş, Ruşen- Hamamcı, Can (1993). Çevrebilim. İstanbul: İmge Kitapevi.
- Kuspit, Donald. (2014). Sanatın Sonu. (Tezgiden, Y.) İstanbul: Metis Yayıncılık
- Lorenz, Edward N. (1963). Hidrodinamik Akışın Tahmin Edilebilirliği (PDF). New York Bilimler Akademisi İşlemleri. Erişim: 29.12.2020 https://web.archive.org/web/20141010161512/http://eaps4.mit.edu/research/Lorenz/Predictability_hydrodynamic_flow_1963.pdf
- Moore, Charles (Kasım 2003). Pasifik Okyanusu'nun karşısında, plastikler, plastikler, her yerde. Doğal Tarih Dergisi.
- Polat, Erkan., Kahraman, Sümeyye. (2019). Antroposen Çağı'nda Kentsellik, Sürdürülebilirlik ve Dirençlilik. Erişim: 05.10.2020. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/892812>

Posta. (2020). Sfenks- Mısır kedisi özellikleri, bakımı ve beslenmesi (Sfenks kedisi nedir? Tüysüz kedi türleri). Erişim: 20.11.2021. <https://www.posta.com.tr/sfenks-misir-kedisi-ozellikleri-sfenks-kedisi-nedir-tuysuz-kedi-turleri-2226068>

Sigler, Michelle (18 Ekim 2014). Plastik Kirliliğin Sucul Yaban Hayatı Üzerindeki Etkileri: Mevcut Durumlar ve Gelecek Çözümler. Su, Hava ve Toprak Kirliliği. Makale numarası: 2184

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Erişim: 20.01.2021. <https://sozluk.gov.tr/>

Türkdoğan, Gizem. (2017). İnsan Doğa İlişkisi Bağlamında 1960 Sonrası Sanatta Doğaya Yönelimler. Yüksek Lisans Tezi. Erişim: 22.10.2020. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/328197>

Tuna, Banu. (2019). Türkiye'nin iki katı olan bu dev ada hiç kimsenin ve herkesin. Erişim: 06.11.2020 <https://sifiratik.gov.tr/kutuphane/haberler/turkiye-nin-iki-kati-olan-bu-dev-ada-hic-kimsenin-ve-herkesin>

Vikipedi. Deniz Salyası. Erişim: 16.07.2021. https://tr.wikipedia.org/wiki/Deniz_salyas%C4%B1

Vikipedi. Save Ralph. Erişim: 24.11.2021. https://tr.wikipedia.org/wiki/Save_Ralph

Wikiwand. Kelebek Etkisi. Erişim: 10.10.2020. https://www.wikiwand.com/en/Butterfly_effect

WWF. Pandalar artık daha güvende. Erişim: 06.03.2021 <https://www.wwf.org.tr/?5960/pandalar-artik-daha-guvende>

Yeşil, H. (1996). Doğa ve İnsan. İstanbul: Dönüşüm Yayınları, 1996

Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tez/Sanat Çalışması RaporuYazım Yönergesi'ne uygun olarak hazırladığım bu Tez/Sanat Çalışması Raporunda,

- [- Tez/Sanat Çalışması Raporu içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- [- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- [- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- [- atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- [- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- [- bu Tez/Sanat Çalışması Raporunun herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Tez/Sanat Çalışması Raporu çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

..../...../.....

isim

Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu Orijinallik Raporu

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

Güzel Sanatlar Enstitüsü

Tez/Sanat Çalışması Raporu Başlığı:

Yukarıda başlığı verilen Tez/Sanat Çalışması Raporumun tamamı aşağıdaki filtreler kullanılarak Turnitin adlı intihal programı aracılığı ile Tez Danışmanım tarafından kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Raporlama Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı (%)	Gönderim Numarası
02.02.2022	50	51354	25.01.2022	%6	1753446544

Uygulanan filtreler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez/Sanat Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. (02/02/2022)

İmza

Adı SOYADI

Öğrenci No:N19123494

Anasanat/Anabilim Dalı: Resim Anasanat Dalı

Program (işaretleyiniz):

Yüksek Lisans	Sanatta Yeterlik	Doktora	Bütünleşik Doktora
x			

DANIŞMAN

ONAYI

UYGUNDUR.
(Unvan, Ad Soyad, İmza)

Master's Art Work Report Originality Report

HACETTEPE UNIVERSITY

Institute of Fine Arts

Title: THE ACT OF CREATION AND INTERNAL & EXTERNAL RELATION OF UNCONSCIOUSNESS

The whole thesis/art work report is checked by my supervisor, using Turnitin plagiarism detection software taking into consideration the below mentioned filtering options. According to the originality report, obtained data are as follows.

Date Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defence	Similarity Index (%)	Submission ID
02.02.2022	50	51354	25.01.2022	%6	1753446544

Filtering options applied are:

1. Bibliographyexcluded
2. Quotesincluded
3. Match size up to 5 wordsexcluded

I declare that I have carefully read the Hacettepe University Institute of Fine Arts Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations, I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. I respectfully submit this for approval. (02/02/2022)

Signature

Name LASTNAME

Student No.:N19132494

Department:

Program/Degree (please mark):

Master's	Proficiency in Art	PhD	Joint Phd
x			

SUPERVISOR APPROVAL

APPROVED

(Title, Name LASTNAME, Signature)

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumuntamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesi'ne verdiği mi bildiririm. Bu izinle Üniversite'ye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin/raporumun tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalara (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin/Sanat Çalışması Raporunun kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin/sanat çalışması raporumun tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde/sanat çalışması raporumda yer alan, telif hakkıbulunanvesahiplerinden yazılı izinalınarak kullanılması zorunlu metinleriyazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversite'ye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*** kapsamında tezim/sanat çalışması raporum aşağıda belirtilen haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi/ H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- ☐ Enstitü/ Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ...yıl ertelenmiştir. (1)
- ☐ Enstitü/ Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. (2)
- ☐ Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

...../...../.....

(İmza)

Öğrencinin Adı SOYADI:

*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge

- (1) Madde 6.1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmasını ş ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7.1. Ulusal çıkarılan veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü teziere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

Tez Danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.